

žena, zbog čega se često dovodi u vezu s *queer teorijom*), koji su bitno izmenjeni u savremenom postmodernom, informatičkom društvu. Jedno od temeljnih polazišta postfeminizma je protivljenje esencijalizmu (uverenju da postoji nekakva suštinski ženska/ muška priroda ili neko suštinski žensko iskustvo itd.) i nastojanje da se razviju i razmotre složeniji, mnogovrsniji oblici odnosa i mogućnosti različitih rodnih (postpatrijarhalnih) identiteta.

KIBERFEMINIZAM (SAJBERFEMINIZAM)

povezuje istorijske i teorijske feminističke prakse i savremene feminističke projekte i mreže na internetu ili van njega. Koristeći se metaforama kakva je kiborg, hibrid mašine i živog organizma (termin uvodi Dona Haravej [Donna Haraway]), kiberfeminizam pokušava da locira iskustva žena u novom svetskom poretku, u njegovim različitim topografskim, kulturnim, klasnim i rasnim manifestacijama. U teorijskom smislu izrazito interdisciplinarn, kiberfeminizam preispituje različite mogućnosti i potencijale ličnih i društvenih identiteta, afilijacija i formi grupisanja u visoko tehnološkom dobu čovečanstva, i u tom smislu predstavlja poslednju fazu razvoja feminističke misli.

DODATAK 8.

„ŽENE KROZ ISTORIJU, FEMINIZAM KROZ ISTORIJU: HRONOLOGIJA“

priredile

Adriana Zaharijević
Katarina Lončarević

Dodatak za
Bosnu i Hercegovinu priredila

Merima Omeragić

- 1405. ▶ Kristina de Pizan objavljuje knjigu *Grad žena (Le Livre de la Cité des Dames)*. Prevedena 2003. godine.
- 1488. ▶ Laura Cereta objavljuje zbirku *Pisama (Epistolae Familiares)* u kojima brani pravo žena na obrazovanje i ukazuje na potčinjenost žena u braku.
- 1461. ▶ Kraljica Bosanska Katarina traži od vezira da joj da doživotnu upravu nad kraljevstvom.
- 1600. ▶ Posthumno objavljen dijalog Moderate Ponte pod naslovom *Vrednost žena (Il merito delle donne)* koji predstavlja dvodnevni razgovor sedam žena iz Venecije o odnosu polova.
- 1600/1. ▶ Lukrecija Marinela objavljuje prozni tekst u kome brani prava žena pod naslovom *Plemenitost i izvanrednost žena, nedostaci i poroci muškaraca (La Nobiltà et l'eccellenza delle donne, co' difetti et mancamenti degli uomini)*.
- 1622. ▶ Mari de Gurno objavljuje *O jednakosti muškaraca i žena (Égalité des homes et des femmes)*.
- 1666. ▶ Margaret Fel objavljuje pamflet pod naslovom *Womens Speaking Justified* u kome iznosi argumente za žene propovednice.

1694. ▶ Objavljena knjiga „prve engleske feministkinje“, Meri Astel *Ozbiljan predlog damama o unapređenju njihovog istinskog i najvećeg interesa (A Serious Proposal to the Ladies for the Advancement of Their True and Greatest Interest)*.
1698. ▶ U Berlinu osnovana Prva ženska realka.
1770. ▶ U Sarajevu zabilježena prva pobuna žena u središtu čaršije zbog siromaštva i korupcije čime je vlast poz(i)vana na direktnu odgovornost. Ova dvodnevna pobuna priključenjem velikog broja građanki/na je postala opći izraz nezadovoljstva muftijom. *Skupi se nekoliko žena pod lipom u dvorištu Begove džamije u vrijeme kad je narod izlazio s podne namaza i zaviču: „Mi smo sirotinja! Nema svijetla, nema mesa, nema masla. I kad ima, skupo je. Šta rade gradski poglavari? Šta je s redom i poretkom? Krenimo svi u mahkemu“.* (Mula Mustafa Bašeskija: *Ljetopis* list 14b2-5)
- 1771 / 1788. ▶ Žene protestuju zbog povrede ženskog dostojanstva. Potom Bašeskija bilježi niz ženskih reakcija na nepravedno optuživanje i smrtnu kaznu nevinog mladića, protiv nasilja kao i nasilne smrti jedne prostitutke. Ženski identitet u javnom prostoru je zaštićen. Identifikovane su jedino prosjakinje, lude i sirotice koje svojim načinom života narušavaju norme društvenog poretka.
1784. ▶ U Rusiji se osnivaju osnovne i srednje škole za žensku decu. Dositej Obradović piše: „Nek se ne uzda jedan narod do veka k prosvješteniju razuma doći u kojemu žene u prostoti i varvarstvu ostaju“.
1787. ▶ Ketrin Mekoli objavljuje *Pisma o obrazovanju (Letters on Education)* u kojima brani ideju jednakog obrazovanja za žene i muškarce. Smatra se da je uticala na ideje o obrazovanju žena koje je pet godina kasnije razvila Meri Vulstonkraft.
1791. ▶ Olimpija de Guž objavljuje *Deklaraciju o pravima žene i građanke (Déclaration des droits de la femme et de la citoyenne)*, prevedena 2009.

1792. ▶ Objavljena *Odbrana prava žene (A Vindication of the Rights of Woman)* Meri Vulstonkraft. Na srpski jezik prevedena je tek 1994. godine.
1793. ▶ U novembru Olimpija de Guž osuđena je na smrtnu kaznu giljotinom.
1804. ▶ U Francuskoj donet Građanski zakon (Napoleonov zakonik po čijem je uzoru pisano mnoštvo evropskih zakonika, među ostalima i srpski iz 1844. godine) u kojem stoji: „Žena, deca, maloletnici i sluge nemaju svojine, jer oni su sami svojina: žena zato što je deo muškarca, deca zato što su njihov proizvod, sluge jer su prosto oruđe“.
1813. ▶ Fatima sagradila mekteb (muslimanska konfesiona škola) i osnovala vakuf u Visokom.
1823. ▶ Džon Stjuart Mil utamničen pošto je delio pamflete o kontroli rađanja.
1825. ▶ Ana Viler i Vilijem Tompson objavili *Obračanje jedne polovine ljudskog roda (Appeal of One Half of the Human Race)*.
1830. ▶ Ukinuta obaveza po kojoj su srpske žene maramom morale da kriju lice, a feredžom telo i odeću.
1833. ▶ Oberlin Koledž postaje prvi fakultet u Sjedinjenim Američkim Državama na kojem studiraju i muškarci i žene. Godine 1841, Oberlin dodeljuje prve diplome trima ženama.
1837. ▶ Anđelina Grimke, borkinja za ukidanje ropstva i za pravo glasa, objavljuje *Pisma o jednakosti polova i stanju u kojem se nalaze žene (Letters on the Equality of the Sexes and the Condition of Women)*.
Donet je zakon o starateljstvu nad decom u Engleskoj kojim se dopušta delimično starateljstvo majkama nad detetom koje ima manje od sedam godina).
1839. ▶ Prvi akt Popečiteljstva prosvještenija (Ministarstva prosvete) izriče da mu je cilj da osniva „dobro uređene više i niže škole, radi obučavanja mladeži srpske obojega pola“.

- 1840.** ▶ Svetska konvencija protiv ropstva u Londonu. Ženama je pristup zabranjen na temelju pola.
U Zemunu osnovana Prva srpska ženska osnovna škola.
Katarina Jovanović i Sofija Anastasijević prve su glumice koje se pojavljuju u ženskim ulogama u pozorišnim komadima u Srbiji.
- 1842.** ▶ Umrla Hadži Fatima u čijoj kući u Tuzli su održavani tajni sastanci bosanskih prvaka koji su odlučili da dignu ustanak čiji je cilj bio dobijanje samostalne uprave u Bosni unutar Osmanskog carstva.
- 1843.** ▶ Ustanovljena britanska Asocijacija za pomoć krojačicama i šeširdžijkama.
U delu *Radnička unija*, Flora Tristan tvrdi da „najugneteniji muškarac ugnjetava svoju ženu. Ona je proleter proletera.“
- 1844.** ▶ Donet srpski Građanski zakonik (koji će važiti do 1945. godine). Čl. 920: „Mladoletnima upodobljavaju se svi oni koji ne mogu ili im je zabranjeno sopstvenim imanjem rukovati; takvi su svi uma lišeni, raspikuće sudom proglašene, propalice, prezaduženici kojih je imanje pod stecište potpalo, udate žene za života muževljeva.“
- 1845.** ▶ Osniva se prva javna ženska osnovna škola u Paraćinu.
- 1846.** ▶ Otvorena je prva ženska osnovna škola u Beogradu sa učiteljicom Natalijom Petrović.
- 1847.** ▶ Hloroform se prvi put koristi kao anestezija tokom porođaja.
Zakoni o fabrikama u Engleskoj (radni dan za žene i decu ograničen je na 10 ½ sati).
Pokrenut prvi ženski časopis u Srbiji, *Vospitatelj ženskii*.
- 1848.** ▶ Prva konvencija o ženskim pravima u Seneka Folsu, gde je po uzoru na *Deklaraciju o nezavisnosti* doneta prva *Deklaracija o ženskim pravima*.
Astronomka, Marija Mičel, postaje prva članica Američke akademije umetnosti i nauka; čitav vek je trebalo da prođe do sledeće žene na Američkoj akademiji.

- U Londonu otvoren Kraljičin koledž (Queen's College) za podučavanje učiteljica.
- 1849.** ▶ Amelija Dženks Blumer objavljuje i uređuje *Lily*, prvi istaknuti časopis o pravima žena u Americi.
- 1850.** ▶ Kvekeri ustanovljavaju prvi Ženski medicinski koledž u Filadelfiji. Usled pretnji, prve žene su diplomirale pod pratnjom policije.
Milica Stojadinović-Srbkinja, jedna od prvih žena koja stupa u javni život Srbije, objavljuje svoju prvu knjigu stihova.
- 1851.** ▶ Herijeta Tejlor Mil objavljuje tekst *Žensko pravo glasa (The Enfranchisement of Women)*.
Sodžurner Trut drži govor *Zar ja nisam žena?* („Ain't I a Woman?“) na Konvenciji o ženskim pravima u Ohaju.
- 1854.** ▶ Staka Skenderova je ustanovila prvu žensku školu u Sarajevu. Škola je bila otvorena i za muslimanske i za jevrejske učenice.
Nešto kasnije Engleskinja Adelina Irbi otvara ženski zavod.
- 1855.** ▶ Lusi Stoun je prva žena u Americi koja zadržava sopstveno prezime po stupanju u brak.
U slučaju Missouri v. Celia, robinja, crnkinja se proglašava svojinom bez prava na odbranu u slučaju da je gospodar siluje.
- 1857.** ▶ Ustanovljena Asocijacija za unapređenje zaposlenosti žena u Engleskoj.
Veliki protest tekstilnih radnica u Njujorku koje su zahtevale bolje radne uslove, održan 8. marta.
- 1859.** ▶ Osnovano englesko društvo za promociju zaposlenja žena (srednje klase).
- 1861.** ▶ Kanita Fatima Babić sagradila mekteb u Sarajevu
- 1863.** ▶ Ciriški univerzitet je prvi evropski univerzitet koji omogućuje ženama da studiraju.
U Srbiji se osniva trirazredna Viša ženska škola u kojoj se predavala hrišćanska nauka, srpski jezik s literaturom, opšta i

- srpska istorija, zemljopis, računica, prirodopis, pedagogika s metodikom, lepo pisanje, ženski rad, igranje, gotovljenje jela s dijetetikom.
- 1865.** ▶ Luize Oto (učiteljica Klare Cetkin) osniva Opštenemački ženski savez.
- 1866.** ▶ Barbara Li Smit Bodišon objavljuje tekst *Razlozi za žensko pravo glasa* (*Reasons for the Enfranchisement of Women*). U Nemačkoj osnovan Savez za unapređenje ženskog pola (na čijem će čelu od osnivanja uvek biti muškarac). Prema popisu zanimanja iz 1866. godine, u zanimanjima van poljoprivrede u Srbiji radi 20 328 žena, a samo 2 700 žena radi van svoje kuće.
- 1867.** ▶ Osnovano prvo društvo za osvajanje prava glasa u Velikoj Britaniji (National Society for Obtaining Political Rights for Women).
Između ostalih vrijedna je pomena i ženska škola, koja je u Sarajevu otvorena, i koja je stavljena pod upravu jednog direktora; u njoj su posebne učiteljke postavljene za različite ženske radove i za književnu nauku. (br. 56; 12/24. januara 1867. u listu bosanskog vilajeta „Bosna“)
- 1868.** ▶ U Italiji počinje da izlazi prvi feministički časopis, *La Donna*. Na Univerzitetu u Cirihu diplomirala Nadežda Suslova, koja je prva žena proglašena doktorkom medicine, hirurgije i babičluka. U Vojvodini uvedeno obavezno školovanje dece oba pola od šest do dvanaest godina posebnim propisom ugarskih vlasti.
- 1869.** ▶ Osnovan prvi ženski koledž u Kembridžu (Girton College). U Engleskoj odobreno pravo glasa na opštinskom nivou za žene, pod uslovom da su poreske obveznice. Džon Stjuart Mil objavljuje knjigu *Potčinjenost žena* (*On the Subjection of Women*). Ustanovljene Američka asocijacija za žensko pravo glasa i

- Nacionalna asocijacija za žensko pravo glasa. U državi Vajoming, SAD, žene stiču pravo glasa. U državi Ajova, SAD, otvorena prva advokatska kancelarija koju vodi žena. Draga Dejanović, prva srpska feministkinja, objavljuje knjigu *Emancipacija ženskinja*. Usvojen zakon za opštu prosvjetu o obaveznom školovanju za žensku (6-10 god.) i mušku djecu (7-11 god.)
- 1870.** ▶ U Engleskoj žene stiču delimičnu pravnu egzistenciju donošenjem Zakona o imovini udatih žena. Do tada su, prema postojećem sistemu predstavljanja (*coverture*) supruzi bili odgovorni za sve zločine koje počinje, osim kapitalnog zločina i veleizdaje. Počinje da izlazi prvi engleski časopis posvećen ženskom pravu glasa, *Women's Suffrage Journal*. Osnovana ženska škola u Sarajevu Medrese-i adeb.
- 1871.** ▶ Upisana prva studentkinja na srpsku Veliku školu, Draga Ljočić, koja je na predavanja dolazila u pratnji profesora (prva sledeća upisana je tek 1887. godine). Postignuto je konačno izjednačenje nastavnih planova muških i ženskih osnovnih škola u Srbiji. U Srbiji se pojavljuje Milova knjiga, *Potčinjenost ženskinja*, u prevodu Svetozara Markovića, velikog borca za ženska prava. Sestre Družbe sv. Vinka dolaze iz Zagreba i osnivaju Žensku školu čime otpočinje obrazovanje hrvatske ženske djece u Sarajevu. Škole ovog tipa se potom otvaraju u Mostaru, Docu, Derventi, Banjoj Luci i Livnu.
- 1873.** ▶ U Sarajevu sagrađen ženski mekteb.
- 1874.** ▶ Osnovano prvo žensko društvo u Beogradu – *Jevrejsko žensko društvo*. U Engleskoj osnovana Nacionalna unija žena radnica.
- 1875.** ▶ Osnovano srpsko *Žensko društvo*.

- 1876.** ▶ Srpsko učeno društvo, preteča Srpske akademije nauka, prima Katarinu Ivanović, prvu slikarku u Vojvodini, za svoju vanrednu članicu.
- 1877.** ▶ Helen Magil je prva doktorantkinja u Americi.
- 1878.** ▶ Draga Ljočić završava studije medicine u Cirihi i postaje prva lekarka iz Srbije.
S munare Ali-pašine džamije bačeno pet djevojaka muslimanki koje su pružale otpor okupatoru pucajući s munare na austro-ugarske vojnike. Nisu izvedene ni pred vojni sud.
- 1879.** ▶ August Babel objavljuje knjigu *Žena i socijalizam (Frau und Socialismus)*.
Prema statističkim podacima o nastavi u školskoj 1879/80. u Srbiji postoji 558 muških i 17 ženskih osnovnih škola.
U Sarajevu otvorena osnovna škola za žensku djecu.
Žensko društvo otvara prvu Radeničku žensku školu (u kojoj se učilo krojenje, šivenje i vez).
Katarina Milovuk, osnivačica *Ženskog društva* i prva upraviteljka Više ženske škole, osniva i list *Domaćica* koji je do 1941. godine bio vodeći ženski časopis u Srbiji.
- 1881.** ▶ U statutu novoosnovane Narodne radikalne stranke tvrdi se da „član može biti svaki srpski građanin i građanka koji usvoje program stranke“.
- 1882.** ▶ Ilka Marković pokušava atentat na kralja Milana zato da bi „muža osvetila, tiranina ubila i zemlju spasila“.
- 1883.** ▶ Osnovano „Gospojinsko društvo“ u Sarajevu.
- 1884.** ▶ Odobrenjem Zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu u Sarajevu otvorena Ženska učiteljska škola (Preparandija).
- 1887.** ▶ *Žensko društvo* osniva sopstvenu biblioteku koja je brojala oko 400 knjiga.
- 1888.** ▶ Štrajk radnica u fabrici šibica (*Matchgirls strike*) Brajant & Mej, kojim su se žene izborile za bolje uslove rada i veće plate.

- 1892.** ▶ U januaru, Šarlot Perkins Gilman u časopisu *The New England Magazine*, objavljuje svoju najpoznatiju priču „Žuti tapet“ („The Yellow Wallpaper“), prevedenu 1997.
- 1893.** ▶ Osnovana djevojačka škola u Sarajevu.
Osnovane više ženske škole (jedna srpska, jedna muslimanska) u Sarajevu i u Mostaru. U Banja Luci (1898), u Derventi (1917). Otvoreno je i devet katoličkih zavoda za djevojke. Škole su pohađale uglavnom djevojčice iz grada.
- 1897.** ▶ Zemaljska vlada za BiH pokrenula trogodišnji kurs za djevojčice koji je kasnije preimenovan u Muslimansku djevojačku osnovnu školu.
- 1899.** ▶ Prve međunarodne demonstracije pacifistkinja u organizaciji Berte fon Sutner, održane u Hagu.
Kejt Šopen objavljuje roman *Buđenje (The Awakening)*, preveden 2012.
- 1899 / 1900.** ▶ Ove školske godine u Srbiji je radilo 1101 škola, s 1940 učitelja i 102408 đaka, od čega ih su samo 165 bile ženske škole, učiteljica je bilo svega 296, na 14727 učenica (valja uočiti napredak u odnosu na školsku 1869/70, kada je ženskih škola bilo samo 39, od ukupno 342 škole; u njima su radile 63 učiteljice, a pohađalo ih je svega 2438 učenica).
- 1900.** ▶ *Žensko društvo* osniva Dom starica u Beogradu.
Katarina Milovuk prevodi prvi pacifistički roman, *Dole oružje*, Berte fon Sutner na srpski jezik.
Izdato u Inssbrucku djelo Milene Mrazović *Bosnische Volkemarchen*. Ona je ujedno i prva bosanskohercegovačka novinarka i izdavačica lista *Bosnische Post*.
Delfa Ivanić članica novinskog odjeljenja Glavne uprave internacionalnog ženskog saveza u Londonu.
- 1902.** ▶ Jelisaveta Načić, prva arhitektkinja u Srbiji, zaposlena je u Beogradskoj opštini.
- 1903.** ▶ Na inicijativu Nadežde Petrović osniva se *Kolo srpskih sestara*.

1904. ▶ Osnovana militantna sifražetska organizacija WSPU (Women's Social and Political Union), na čijem su čelu bile Emelin Pankhrst i njene tri kćerke, Kristabel, Silvija i Adela. Nadežda Petrović jedna je od organizatora prve Jugoslovenske izložbe.
1905. ▶ Otvorena je Prva ženska gimnazija u Beogradu na predlog tadašnjeg ministra prosvete. Iste godine otvorena je i privatna ženska gimnazija Kleopatre Bajić. Objavljujući članak pod naslovom „Obrazovanje ženskinja u Srbiji“ u *Politici*, Maga Magazinović postaje prva novinarka u Srbiji. Radnice fabrike čilima u Sarajevu su organizovale štrajk, kako bi poboljšale svoj položaj. Pridružili su im se i radnici što je označilo uvod u generalni štrajk (1906).
1906. ▶ Berta fon Sutner je prva žena koja dobija Nobelovu nagradu za mir.
1908. ▶ 15000 žena protestuje u Njujorku, zahtevajući pravo glasa, kraći radni dan i bolju platu. Anka Topić, bh. pjesnikinja, objavila je prvu zbirku pjesama u BiH.
1909. ▶ Socijalistička partija Amerike prvi put predlaže da se ustanovi Međunarodni dan žena. Na Kongresu Međunarodne Alijanse za žensko pravo glasa u Londonu, Ana Hristić govori o srpskim ženama i njihovim pravima.
1910. ▶ Klara Cetkin predlaže da 8. mart bude Međunarodni dan žena u sećanje na protest tekstilnih radnica u Njujorku 1857. godine za ravnopravnije uslove rada. Maga Magazinović otvara avangardnu školu plesa. Ema Goldman objavljuje prvu zbirku eseja o anarhizmu.
1911. ▶ U SAD se osniva Nacionalna asocijacija koja se protivi ženskom pravu glasa.

1912. ▶ U SAD se ustanovljuje Dan majki kao deo pronatalističke predratne politike.
1913. ▶ Antiratne demonstracije žena širom zapadnog sveta. Jelica Belović-Bernadžikovska priređuje publikaciju pod nazivom *Srpkinja*, koja sadrži oko 50 biografija istaknutijih žena iz Vojvodine i Srbije.
- 1912
1913. ▶ Izlaze tri broja prvog lista za žene revije *Srpska žena* u sklopu Saveza dobrotvornih zadruga Srpkinja Bosne i Hercegovine. U mostarskom *Biseru* svoje prozne crtice objavljuje prva muslimanska prozna knjizevnica Nafija Sarajlić u kojima opisuje bosansku stvarnost. U prvom planu je didaktički karakter ovih priča.
1914. ▶ Manifest žena protiv Prvog svetskog rata koji je potpisalo 12 miliona žena u Evropi. Smilja Jovanović je prva žena koja završava Pravni fakultet u Beogradu. Žene Bosne i Hercegovine prvi put proslavljaju Osmi mart i na javnim zborovima traže ekonomsko i političko oslobođanje. Na ovom skupu je pročitana telegram koji je potpisala Klara Cetkin ispred Međunarodne organizacije žena socijaldemokratkinja.
1915. ▶ Šarlot Perkins Gilman objavljuje *Herland (Njena zemlja)*, utopijski roman o svetu bez muškaraca.
1917. ▶ Štrajk za hleb i mir žena Rusije, kojom počinje prva faza Ruske revolucije. Sovjetska vlast zakonima reguliše sklapanje i razvod braka, izjednačava status bračne i vanbračne dece, materinstvo proglašava društvenom funkcijom žene i stavlja ga pod zaštitu države, donosi propise o porodijskom odsustvu i o zaštiti zdravlja žene, i dozvoljava prekid trudnoće u zdravstvenim ustanovama. Aleksandra Kolontaj postaje narodna komesarka za društveno

1918. ▶ blagostanje. Dve godine kasnije ustanoviće Ženotdel, žensku sekciju Centralnog komiteta Komunističke partije SSSR-a.
1918. ▶ Žene Velike Britanije dobijaju ograničeno pravo glasa. Univerzalno žensko pravo glasa dodeljeno je deset godina kasnije.
1919. ▶ U Srbiji osnovano feminističko, nestranačko *Društvo za prosvjećivanje žena i zaštitu njenih prava* čiji je cilj bilo ostvarivanje građanskih i političkih prava žena.
- Socijaldemokratkinje Bosne i Hercegovine, Srbije i Hrvatske održale konferenciju na kojoj su se ujedinile u jedinstveni ženski socijalistički pokret Jugoslavije i osnovale Sekretarijat žena socijalista (komunista).
- Žene su učestvovala na zborovima protiv skupoće i zborovima održanim pred donošenje zakona za Ustavotvornu skupštinu. Zahtijevale su pravo glasa i pošto im to pravo nije odobreno one su protestovale na dan izbora. Najaktivnije žene u Bosni i Hercegovini tog vremena su bile Anka Tamel, Štefica Krekić i Marija Žižmund.
1920. ▶ U Francuskoj ustanovljena „Porodična medalja“ koja je dodeljivana majkama sa petoro ili više dece.
1920. ▶ Osnivanje časopisa *Ženski pokret*, „organ Društva za prosvjećivanje žena i zaštitu njenih prava“. Časopis je izlazio do 1938.
1922. ▶ U januaru, u 28. Godini života, Ksenija Atanasijević postaje prva doktorka nauka na Beogradskom univerzitetu, odbranivši disertaciju pod nazivom *Brunovo učenje o najmanjem*.
- Osnovano *Udruženje studentkinja Beogradskog univerziteta*, koje je promovisalo emancipaciju žene, uzajamno usavršavanje i solidarnost, i socijalna pitanja koja su od interesa za žene.
- Osnovan *Narodni ženski savez Srpkinja, Hrvatica i Slovenki*, koji okuplja oko 200 ženskih društava. Dve godine kasnije

- on postaje deo *Međunarodnog ženskog saveza*.
1923. ▶ Socijaldemokratkinje se ujedinjuju u Feminističku alijansu. Alis Pol sastavlja Equal Rights Amendment (ERA), amandman na Ustav Sjedinjenih Američkih Država, koji je trebalo da zajamči jednaka prava žena. Te je godine predstavljen pred Kongresom, ali nikada nije ratifikovan.
1923. ▶ Objavljen pravilnik Muslimanskog ženskog udruženja „Muslimanski ženski klub“.
1924. ▶ Ksenija Atanasijević postaje prva docentkinja na Beogradskom Univerzitetu, na katedri za filozofiju. Ona postaje i prva žena univerzitetska nastavnica na čitavoj teritoriji Jugoslavije. Napušta Beogradski univerzitet 1936.
1928. ▶ Osnovana *Liga žena za mir i slobodu*, protopacifistička feministička organizacija.
1928. ▶ Marica Vidović je uređivala nedjeljnik *Nova žena* koji je bio *moralno-etička i socijalna revija*. Vidović je istovremeno uređivala i list *Dobra djeca*, polumjesečnik za zabavu, pouku i društveno oplemenjivanje djece.
1929. ▶ Virdžinija Vulf objavljuje *Sopstvenu sobu (A Room of One's Own)*.
1929. ▶ Nešet Topčić, nastavnik građanske škole u Zvorniku, poslao pismo *Apel za upisivanje ženske djece u osnovne škole* Ministru prosvjete Božidaru Maksimoviću.
1930. ▶ Period poznat kao „Povratak kuhinji“, u kojem se žene, emancipovane tokom Prvog svetskog rata, pozivaju da se vrate svojoj društvenoj ulozi majke i supruge.
1931. ▶ 21. novembra, osnovan časopis *Jugoslovenska žena*, angažovan u borbi za politička prava žena. Časopis je izlazio do 1934.
1932. ▶ Amelija Irhart je prva žena koja preleće Atlantski okean. Objavljena knjiga Julke Hlapec-Đorđević *Jedno dopisivanje*.
1933. ▶ Periodično izlazi ženski ilustrovani časopis *Hrvatica* čija je urednica i izdavačica bila Marija Jurić-Zagorka.
1941. ▶

- 1934.** ▶ Nemačka proglašava ovu godinu *Godinom domaćice*, čime počinje organizovana natalistička i patrijarhalna politika nacionalsocijalista.
U Beogradu održan veliki zemaljski zbor žena, gde su govornice branile pravo žene na rad i na jednakost s muškarcima u državnoj službi.
- 1936.** ▶ U Beogradu pokrenut levičarski i profeministički časopis *Žena danas*.
Udruženje univerzitetski obrazovanih žena objavljuje *Bibliografiju knjiga ženskih pisaca u Jugoslaviji*.
- 1938.** ▶ U Jugoslaviji, na 27 postojeća fakulteta, studira 3987 studentkinja (22,5% od ukupnog broja studenata).
- 1939.** ▶ Na Kongresu Međunarodne Alijanse za pravo glasa u Kopenhagenu usvojena je *Deklaracija načela* kojom se izriče da se borba za pravo glasa mora dovesti u vezu s demokratskim pokretima naroda.
Na svjetskom kongresu intelektualki u Stokholmu predstavnica Kraljevine Jugoslavije je bila liječnica Marija Moravec Ballian. Bila je angažovana i uključena u mnoge organizacije koje su se borile za prava žena. Poznata i kao prva žena koja je imala položen vozački ispit (1936).
- 1941.** ▶ Plakat „Zakivačica Rozi“ (Rosie the Riveter) pojavljuje se širom SAD kao poziv ženama da zamene muškarce u fabrikama. Ovaj će poster kasnije postati simbol feminizma i slogana *Žene to mogu (We can do it!)*.
U decembru, prvo pojavljivanje lika Wonder Woman u *All Star Comics* seriji, broj 8.
- 1942.** ▶ U Bosanskom Petrovcu održana Prva zemaljska konferencija na kojoj je osnovan AFŽ. Učestvovalo je 166 delegatkinja iz cele zemlje.
- 1945.** ▶ Žene na prostorima FNRJ prvi put učestvuju na opštim izborima i to za Ustavotvornu skupštinu.

- Prvi međunarodni kongres žena u Parizu kojem prisustvuje 850 delegatkinja iz četrdeset zemalja, od toga 6 žena iz FNRJ.
- 1946.** ▶ Ujedinjene nacije osnivaju Komisiju o statusu žena da bi zaštitile ženska prava i pratile njihov status širom sveta.
Ustavom FNRJ ustanovljeno je načelo ravnopravnosti polova („Žene su ravnopravne sa muškarcima u svim područjima državnog, privrednog i društveno-političkog života“).
Savezna skupština FNRJ donosi Osnovni zakon o braku kojim je ustanovljen građanski brak, ženama i muškarcima se dodeljuju jednaka prava i obaveze (puna poslovna sposobnost, ekonomska nezavisnost, pravo na izbor prezimena i jednaka prava i obaveze prema deci).
Donet Zakon o socijalnom osiguranju radnika, nameštenika i službenika, kojim se ženama dodeljuje pravo na pomoć za novorođenče, pravo na plaćeno porodiljsko odsustvo i pravo na odsustvovanje s posla zbog nege obolelog deteta. Ova prava od početka mogu koristiti *oba* supružnika.
Žene u Srbiji su izjednačene u naslednom pravu s muškarcima.
- 1947.** ▶ Zakonom SR Bosne i Hercegovine zabranjeno nošenje feredže i zara. Reis-u-ulema Ibrahim Fejzić izjavljuje da islamska vjera ne zabranjuje skidanje zara i feredže te da je taj postupak od važnosti za kulturno uzdizanje muslimanske žene i za njenu ravnopravnost.
- 1948.** ▶ Doneta Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima.
- 1949.** ▶ Objavljen *Drugi pol (Le Deuxième Sexe)* Simon de Bovoar.
- 1950-te** ▶ Period poznat kao „Baby boom“ u SAD, u kojem je značajno skočila stopa nataliteta zahvaljujući poratnoj pronatalističkoj politici.
- 1951.** ▶ U Srbiji postaje legalan abortus uz određene restrikcije.
Završena višegodišnja akcija skidanja zara i feredže koju je 1947. godine pokrenuo AFŽ.
- 1952.** ▶ Doneta Konvencija o političkim pravima žena.

- U Srbiji je zaposleno 139000 žena (taj broj progresivno raste: godine 1962. on iznosi 338000).
- 1953.** ▶ Okončava se inicijativa prosvjećivanja žena na području Kosova i Metohije u kojoj su na inicijativu Centralnog odbora AFŽ-a Jugoslavije učestvovala žene iz cele zemlje. Održano je 9000 tečajeva koje je pohađalo 229000 omladinki. Ukida se AFŽ i istovremeno se osniva Savez ženskih društava.
- 1955.** ▶ Roza Parks odbija da ustupi mesto belcu u autobusu, čime započinje proces okončavanja rasne segregacije u Americi. Osniva se prva lezbejska organizacija, *Daughters of Bilitis (Kćeri Bilitisa)* u San Francisku. Donet je Zakon o nasleđivanju SFRJ kojim se etablira jednakost muškarca i žene u pravima na nasleđivanje, a u tim pravima izjednačava i bračnu i vanbračnu decu.
- 1956.** ▶ Prezbiterijanska crkva u SAD prva odobrava sveštenice.
- 1958.** ▶ U Programu SKJ izriče se da ravnopravnost žena više nije ni politički ni pravni problem, već je problem „ekonomske nerazvijenosti, primitivizma, religioznih shvatanja i drugih konzervativnih predrasuda... koji još dejstvuju na život u porodici“. Posledica ovog stava je postepeno ukidanje Saveza ženskih društava (1961) i prenošenje ženskih pitanja na državne organe.
- 1959.** ▶ U Jugoslaviji postoji preko 1000 ženskih udruženja (u Srbiji ih je bilo 472, u Bosni i Hercegovini 248). Voditeljica tima stručnjakinja i stručnjaka Zlata Bartl, profesorica i inovatorica porijeklom iz Bosne i Hercegovine, izumila univerzalni i popularni dodatak jelima Vegeta.
- 1961.** ▶ Savez ženskih društava preobražava se u Konferenciju za društvenu aktivnost žena.
- 1962.** ▶ Doris Lesing objavljuje *Zlatnu beležnicu*.
- 1963.** ▶ Objavljena knjiga *Mistika ženstvenog (The Feminine Mystique)* Beti Fridan.

- Objavljivanje jedinog romana Silvije Plat *Stakleno zvono (The Bell Jar)*, prevedenog 1976. godine.
- Američki Kongres usvaja Dekret o jednakim platama (*Equal Pay Act*).
- 1966.** ▶ Osnovana Nacionalna organizacija za žene (NOW), kojom predsedava Beti Fridan. To je i danas najveća ženska organizacija u Americi.
- 1967.** ▶ Osnovana Čikaška grupa za oslobađanje žena, gde se reč „oslobađanje“ (*liberation*) prvi put koristi u kontekstu ženske emancipacije. Areta Franklin je snimila „feminističku verziju“ pesme Otisa Redinga „Respect“, za koju dobija i nagradu Grammy 1968. godine. Neuwirth zakon dozvoljava prodaju kontraceptiva u Francuskoj. Osnivaju se feminističke grupe *Féminin-Masculin-Futur* i *Féminisme-Marxisme* u Francuskoj. Valeri Solanas objavljuje *Manifest društva za uništavanje muškaraca (S.C.U.M. Manifesto)*.
- 1968.** ▶ Nastaju prve grupe za „podizanje svesti“. U Americi nastaje Nacionalna liga za prava na abortus. Masovni studentski protesti i radnički štrajkovi koji su veoma uticali na razvoj drugog talasa feminističkog pokreta. En Koedt objavljuje „Mit o vaginalnom orgazmu“. Sahrana tradicionalne ženstvenosti na nacionalnom groblju Arlington u SAD. Feministkinje prvi put koriste slogan *Sestrinstvo je moćno (Sisterhood is powerful)*.
- 1969.** ▶ Bostonski ženski kolektiv objavljuje slavnu knjigu *Our Bodies, Our Selves: A Book by and for Women* (kod nas prevedena kao *Naša tela, mi*).

- Stounvolska pobuna, početak modernog pokreta za gej i lezbejska prava.
Objavljen *Redstocking Manifesto*.
Monik Vitig objavljuje roman *Les Guérillères*.
- 1970.** ▶ Ujedinjene nacije proglašavaju sedamdesete „Decenijom žena“.
Objavljena knjiga *Seksualna politika (Sexual Politics)* Kejt Milet koja udara temelje radikalnom feminizmu.
Objavljena knjiga *Dijalektika pola (The Dialectic of Sex)* Šulamit Fajerston.
Kolektiv Radicalesbians objavljuje tekst *The Woman Identified Woman*.
21. maja osnovan je prvi program za Ženske studije u SAD na Državnom koledžu u San Dijegu (današnjem Državnom univerzitetu u San Dijegu). Nekoliko nedelja kasnije osnovan je sličan program na koledžu Ričmond Gradskog univerziteta Njujorka (današnjem Stejten Ajlend koledžu).
- 1971.** ▶ Prvi put objavljen časopis *Ms*.
Ingeborg Bahman objavljuje roman *Malina*, preveden 1999. godine (na slovenački 1983. godine).
Francuski *Manifest 343*: „Milion žena abortira u Francuskoj svake godine... Izjavljujem da sam jedna od njih, imala sam abortus. Kao što zahtevamo slobodan pristup metodama za kontrolu rađanja, zahtevamo i slobodu na abortus“ (Manifest su potpisale Simon de Bovoar i Margaret Diras, među drugima).
- 1973.** ▶ Erika Jong objavljuje roman *Strah od letenja*.
Objavljena knjiga *S one strane Boga oca (Beyond God the Father)* radikalne teološkinje Meri Dejli.
Otvorena prva sigurna kuća u Urbani, država Illinois.
- 1974.** ▶ Objavljena knjiga *Spekulum druge žene (Speculum. De l'autre femme)* Lis Irigaraj.
Bisera Alikadić objavljuje roman *Larva*.

- Osnivanje *Ligue du droit des femmes* kojom predsedava Simon de Bovoar.
Doneta Deklaracija o zaštiti žena i dece u slučaju opasnosti i u oružanom sukobu.
U Bostonu (SAD) osnovana je feministička grupa Combahee River koja se borila za prava crnih lezbejki. Svoj „manifest“ pod nazivom „Combahee River Collective Statement“ poznat takođe i kao „The Black Feminist Statement“ objavila je 1977.
- 1975.** ▶ Ujedinjene nacije organizuju Prvu međunarodnu konferenciju o ženama u Meksiko Sitiju.
Ujedinjene nacije proglašavaju 1975. godinu Međunarodnom godinom žena, a 8. mart postaje Međunarodni dan žena.
Elfride Jelinek objavljuje roman *Ljubavnice (Die Liebhaberinnen)*, preveden 2009. godine.
Objavljena knjiga *Protiv naše volje: muškarci, žene i silovanje (Against Our Will: Men, Women, and Rape)* Suzan Braunmiller.
Elen Siksu objavljuje „Smeh meduze“ („Le Rire de la Méduse“), preveden 2006.
Izlazi prvi broj časopisa o ženama u kulturi i društvu *Signs*.
- 1976.** ▶ U državi Nebraska usvaja se prvi zakon o silovanju u braku.
Objavljena knjiga *Sirena i minotaur (The Mermaid and the Minotaur)* Doroti Dinerstin.
Održana konferencija Hrvatskog sociološkog društva u Portorožu u organizaciji marksističkih centara Hrvatske i Slovenije, a povodom proslave Međunarodne godine žena. Ova se konferencija smatra profeminističkim događajem na prostorima SFRJ.
U Interuniverzitetskom centru u Dubrovniku (IUC), održan prvi dvonedeljni seminar posvećen ženskim studijama.
- 1977.** ▶ U SFRJ prestaju da važe pravna ograničenja za abortus do deset nedelja starosti ploda.

- 1978.** ▶ Međunarodni skup *Drug-ca – žensko pitanje – ženski pristup* održan u Beogradu; to je prvi feministički skup u Istočnoj Evropi. Organizatorke su bile Nada Ler Sofronić (Sarajevo), Dunja Blažević i Žarana Papić.
Objavljen esej „Prinudna heteroseksualnost i lezbejska egzistencija“ (*Compulsory Heterosexuality and Lesbian Existence*) Adrijen Rič.
Objavljena knjiga Jovanke Kecman *Žene Jugoslavije u radničkom pokretu i ženskim organizacijama, 1914-1941*.
Anđelka Milić objavljuje knjigu *Klase i porodica: sociološki presek stanja i perspektive razvoja savremene porodice*.
- 1979.** ▶ Doneta Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), koja stupa na snagu 1981. godine.
SFRJ potpisala Deklaraciju o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW).
Suzan Moler Okin objavljuje pionirsku knjigu *Žene u zapadnoj političkoj misli* (*Women in Western Political Thought*).
Julija Kristeva objavljuje esej „Žensko vreme“ („Le temps des femmes“).
Ilejn Šouvolter skovala termin *ginokritika* u eseju „Ka feminističkoj poetici“ („Toward a Feminist Poetics“).
Sandra Gilbert i Suzan Gubar objavljuju pionirsku knjigu iz feminističke teorije književnosti *Ludača na tavanu: spisateljice i književna imaginacija 19. veka* (*The Madwoman in the Attic: The Woman Writer and the Nineteenth-Century Literary Imagination*).
- 1980.** ▶ Ujedinjene nacije organizuju Drugu međunarodnu konferenciju o ženama u Kopenhagenu.
- 1981.** ▶ Katrin Salivan, astronautkinja, i Silvija Irl, roniteljka, prve su žene koje su primljene u prestižni, do tada isključivo muški Explorers Club (Klub istraživača).
Objavljena knjiga *Zar ja nisam žena?* (*Ain't I a Woman?*) bel huks.

- Objavljena knjiga *Pornografija: muškarci poseduju žene* (*Pornography: Men Possessing Women*) Andreje Dvorkin.
Osnovana izdavačka kuća Kitchen Table: Women of Color Press, prva izdavačka kuća koja je objavljivala dela tamnoputih autorki. Osnovale su je Barbara Smit, Odri Lord i Čeri Moraga.
- 1982.** ▶ Na XII Kongresu SKJ zahteva se da se feministička shvatanja, „koja se uvoze sa područja kapitalističkih zemalja“, eliminišu organizovanom borbom.
Objavljena knjiga *Drugačijim glasom: psihološka teorija i razvoj žena* (*In a Different Voice*) Kerol Giligen.
Objavljena je antologija *Ali neke od nas su hrabre: sve žene su bele, svi muškarci su crni – crne ženske studije* (*But Some Of Us Are Brave: All the Women Are White, All the Blacks Are Men: Black Women's Studies*), koju su priredile Glorija Hal, Patriša Bel Skot i Barbara Smit.
- 1983.** ▶ Žarana Papić i Lidija Sklevicky priređuju seminalni zbornik tekstova *Antropologija žene*.
Elfride Jelinek objavljuje roman *Pijanistica* (*Die Klavierspielerin*), preveden 2005. godine.
- 1984.** ▶ Objavljena knjiga *Sestra autsajderka* (*Sister Outsider*) Odri Lord, prevedena 2002.
Objavljena knjiga *Feministička teorija: od margine ka centru* (*Feminist Theory: From Margin to Center*) bel huks, prevedena 2006.
Čandra Mohanti objavljuje esej „Pod pogledom zapada: feminističko učenje i kolonijalni diskursi“ („Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses“), preveden 2005. godine.
Osnivanje transnacionalne feminističke mreže DAWN (Development Alternatives with Women for New Era).
Robin Morgan osniva međunardnu feminističku mrežu Sisterhood is Global Institute (SIGI).

- 1985.** ▶ Ujedinjene nacije organizuju Treću međunarodnu konferenciju o ženama u Najrobiju. Američka psihijatrijska asocijacija uklanja homoseksualnost s liste kategorija mentalnih oboljenja. Dona Haravej objavljuje „Manifest za kiborge: nauka, tehnologija i socijalistički feminizam u 1980-tim“. Trejsi Turman iz Konektikata prva je žena u Sjedinjenim Američkim Državama koja je dobila slučaj na osnovu tužbe da je zlostavljana u porodici. Dženet Vinterson objavljuje roman *Pomorandže nisu jedino voće* (*Oranges Are Not the Only Fruit*), preveden 1997. godine. U Njujorku je osnovana radikalna feministička umetnička grupa *Guerrilla Girls*. U Zagrebu osnovana prva feministička grupa *Trešnjevka*. Istovremeno u Ljubljani nastaje feministička grupa *Lilit*. Osnivanje transnacionalne feminističke mreže WIDE (Women in Development Europe).
- 1986.** ▶ Uredivački odbor *New York Times*-a odlučuje da koristi neutralni naziv *Ms* umesto *Mrs* i *Miss*. U SAD počinje da izlazi časopis za feminističku filozofiju *Hypatia*. Beogradske feministkinje definišu svoju organizaciju *Žena i društvo* kao feminističku. Nada Ler Sofronić objavljuje knjigu *Neofeminizam i socijalistička alternativa*. Osnivanje transnacionalne feminističke mreže WLUML (Women Living under Muslim Laws), odnosno njena transformacija u sadašnji oblik posle inicijalnog osnivanja 1984. godine.
- 1987.** ▶ Prvi put u istoriji feminističkog političkog okupljanja, politička partija Ženska alijansa Islanda osvaja 10% glasova. Prvi jugoslovenski susret feministkinja u Ljubljani.

- Prvi SOS telefon na prostorima SFRJ, otvoren u Zagrebu. Dženet Vinterson objavljuje roman *Strast* (*The Passion*), preveden 2001. godine.
- 1988.** ▶ Drugi jugoslovenski susret feministkinja u Zagrebu. Žene u crnom u Izraelu počele s nenasilnim protestima protiv okupacije Palestine i militarističke politike izraelske vlade. Nada Popović Perišić objavljuje knjigu *Literatura kao zavodenje*. Kerol Pejtmn objavljuje knjigu *Polni ugovor* (*The Sexual Contract*), prevedenu 2001. godine. Gajatri Čakavorti Spivak objavljuje esej „Mogu li potčinjeni (subaltern) govoriti“ („Can the Subaltern Speak?“), preveden 2011. godine. Dubravka Ugrešić postaje prva žena u istoriji koja je dobila NIN-ovu nagradu za najbolji roman godine, za knjigu *Forsiranje romana reke*.
- 1989.** ▶ Demonstracije u Vašingtonu za ženska reproduktivna prava okupljaju više od 600 000 žena i muškaraca. Kimberli Krenšo uvodi pojam intersekcionalnosti (intersectionality) u feminističku teoriju tekstom „Demarginalizacija intersekcionalnosti rase i pola: crna feministička kritika antidiskriminacione doktrine, feminističke teorije i antirasističke politike“ („Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics“), preveden 2009. Žarana Papić objavljuje knjigu *Sociologija i feminizam*. Suzan Moler Okin objavljuje knjigu *Pravda, rod i porodica* (*Justice, Gender, and the Family*). Kerol Pejtmn objavljuje knjigu *Ženski nered: demokracija, feminizam i politička teorija* (*The Disorder of Women: Democracy, Feminism and Political Theory*), prevedenu 1998. godine.

- 1990.** ▶ Ranih devedesetih počinje *underground* feministički pank pokret *Riot Grrrl*.
Formiranje globalne Organizacije ženskih studija.
U februaru na konferenciji posvećenoj lezbejskoj i gej seksualnosti održanoj na Kalifornijskom univerzitetu u Santa Kruz (SAD), Tereza de Lauretis je prvi put upotrebila izraz „*queer* teorija“.
Temat časopisa za književnu i umjetničku kritiku *Izraz* br.2-3 (februar-mart) posvećen je *ženskoj poetici*. Pored tekstova naših autorki *Izraz* donosi i prevode eminentnih svjetskih i istočnoevropskih teoretičarki i kritičarki.
Prva ženska politička stranka u Srbiji, ŽEST.
Prvi SOS telefon u Srbiji, Beograd.
Linda Nikolson priređuje zbornik *Feminizam/postmodernizam (Feminism/Postmodernism)*, preveden 2000.
Objavljena knjiga *Nevolja s rodom (Gender Trouble)* Džudit Batler. Prevedena na hrvatski 2000., slovenački 2001., crnogorski 2007., i na srpski 2010.
Patriša Hil Kolins objavljuje knjigu *Crna feministička misao: znanje, svest i politika osnaživanja (Black Feminist Thought: Knowledge, Consciousness, and the Politics of Empowerment)*.
Od 1945. do 1990. godine zvanje doktora nauka na prostorima bivše Jugoslavije steklo je 4420 žena.
- 1991.** ▶ Žene u crnom iz Beograda započele permanentni nenasilni protest protiv rata.
Na predlog Centra za žensko globalno liderstvo na Univerzitetu Ratgers (SAD) organizovana je prvi put međunarodna kampanja pod nazivom „16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja nad ženama“.
Objavljena knjiga *Backlash* Suzan Faludi.
- 1992.** ▶ U Beogradu počinje s radom Centar za ženske studije i komunikaciju.

- Džudit Batler i Džoan Skot priređuju zbornik *Feministkinje teoretizuju političko (Feminists Theorize the Political)*, preveden 2006.
- 1993.** ▶ Osnovan Autonomni ženski centar za žene žrtve nasilja.
Ženske studije se prvi put uvode kao izborni predmet na osnovnim studijama na Beogradskom univerzitetu (Filozofski fakultet).
Osnovana Medica Zenica.
Objavljeno prvo izdanje *Women for Peace/Žene za mir*.
Biljana Dojčinović-Nešić objavljuje knjigu *Ginokritika – Rod i proučavanje književnosti koju su pisale žene*.
Objavljen esej Vendi Braun „Ranjeni identiteti“ („Wounded Attachments“), preveden 2011.
- 1994.** ▶ Počinje da izlazi časopis *Profemina*.
Objavljena knjiga Zorice Mršević *Ženska prava su ljudska prava*.
Objavljen prvi broj časopisa *Kruh i ruže*. Časopis je izlazio do 2009. godine.
- 1995.** ▶ Ujedinjene nacije organizuju četvrtu Međunarodnu konferenciju o Ženama u Pekingu.
U Beogradu osnovan Labris – organizacija za lezbejska ljudska prava.
Centar za ženske studije iz Beograda počinje da izdaje časopis *Ženske studije*. Časopis izlazi sve do 2002. godine, a urednice su bile Jasmina Lukić (1995-2000) i Branka Arsić (2000-2002).
- 1996.** ▶ Objavljeni *Vaginin monolozi (The Vagina Monologues)* Iv Ensler.
Objavljeno *Žensko pitanje u Srbiji: u XIX i XX veku* Nede Božinović.
Doneta Pekinška akciona platforma.
U Sarajevu održana prva Konferencija žena Bosne i

- Hercegovine pod nazivom *Žene transformišu sebe i društvo*.
U Zenici održana Konferencija žena Bosne i Hercegovine pod nazivom *Prostor za razgovor*.
Objavljena zbirka pripovjedaka *Smrt u Muzeju moderne umjetnosti* Alme Lazarevske.
Jasmina Tešanović objavljuje *Žensku knjigu*.
Osnovana Anima – Centar za žensko i mirovno obrazovanje u Kotoru.
- 1997.** ▶ Osnovana organizacija Iz kruga – grupa za pomoć i podršku invalidnim ženama, deci i majkama invalidnih osoba.
Suzan Moler Okin objavljuje esej „Da li je multikulturalizam loš za žene?“ („Is Multiculturalism Bad for Women?“), koji izaziva debatu sa brojnim političkim teoretičarima i teoretičarkama. Debata je objavljena u istoimenoj knjizi iz 1999.
Linda Nikolson priređuje zbornik *Drugi talas (The Second Wave)*.
- 1998.** ▶ Osnovani ženski studiji u Bosni i Hercegovini *Žarana Papić*.
Alison Džagar i Ajris Merion Jang priređuju najopsežniji zbornik iz feminističke filozofije pod naslovom *Priručnik za feminističku filozofiju (A Companion to Feminist Philosophy)* koji obuhvata 58 eseja. Daša Duhaček objavljuje esej o feminističkoj filozofiji u Istočnoj Evropi.
Osnovan AŽIN. Dubravka Đurić osniva Ažinovu školu poezije i teorije.
Objavljen prvi broj časopisa *Treća* Centra za ženske studije iz Zagreba.
- 1999.** ▶ *Pol i društvena pravda (Sex and Social Justice)* Marte Nusbaum dobija nagradu Severnoameričkog društva za filozofiju za najbolju knjigu.
Održan prvi seminar *Feministička kritička analiza Feminist Critical Analysis* u Inter-univerzitetskom centru

- u Dubrovniku u organizaciji Centra za ženske studije iz Beograda, Univerziteta Rutgers iz SAD i Centra za ženske studije iz Zagreba.
- 2000.** ▶ Održan svetski marš žena protiv rata, siromaštva i nasilja.
Savet bezbednosti OUN usvojio Rezoluciju 1325 o ženama, miru i bezbednosti.
U Tokiju održan Ženski međunarodni tribunal za ratne zločine.
Objavljen zbornik *Mapiranje mizoginije u Srbiji: diskursi i prakse*, koji je priredila Marina Blagojević.
- 2001.** ▶ Žene u crnom dobijaju prvu milenijumsku nagradu za mir koju dodeljuje OUN (UNIFEM).
Objavljena knjiga u prevodu *Ovo nije bio naš rat: Bosanke objavljuju mir*, autorke Swanee Hunt, utemeljiteljke organizacije Žene se bore za mir (Women Waging Peace).
Žene koje se bore za mir aktivno rade na osvajanju prostora, prepoznavanju ženske uloge u izgradnji mira te prevenciji konflikta i zaustavljanju rata.
Objavljen prvi broj časopisa *Identities: Journal for Politics, Gender and Culture* u izdanju Euro-Balkan Instituta iz Skoplja.
- 2002.** ▶ Osnovan Centar za interdisciplinarnu postdiplomske studije CIPS.
Osnovan Odbor za ravnopravnost polova Narodne skupštine Republike Srbije.
Centar za ženske studije iz Beograda osniva *Genero: časopis za feminističku teoriju*.
- 2003.** ▶ Studije roda postaju deo magistarskog programa na Univerzitetu u Novom Sadu, godinu dana kasnije i doktorskog programa.
Osniva se Ženski fond za istraživanje, politike i zagovaranja ženskih prava 2003–2004. Prvi bosanskohercegovački časopis

- Patchwork* koji je, nažalost, izašao u samo dva dvobroja. Temat časopisa *Sarajevske sveske* br. 2 posvećen je *ženskom pismu*, „Žensko pisanje i pismo u devedesetim godinama u zemljama bivše Jugoslavije“ priredila je Jasmina Lukić. Nirman Moranjak Bamburać objavila je knjigu *Retorika tekstualnosti*.
- 2004.** ▶ Studije roda i kulture postaju deo specijalističkog programa na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Objavljena knjiga Svenke Savić *Žena sakrivena jezikom medija: kodeks neseksističke upotrebe jezika*. Osnovan NLO – Novosadska lezbejska organizacija. Osnovan Savet za ravnopravnost polova Vlade Republike Srbije.
- 2005.** ▶ Angela Merkel postaje prva kancelarka u istoriji Nemačke. U Sarajevu štampan prevod knjige Judith Butler *Raščinjavanje roda*, u prevodu Jasmine Husanović.
- 2006.** ▶ Realizuje se prvi magistarski program ženskih studija pod nazivom *Rod i politika* na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Prevedena knjiga Carol Mann pod nazivom *Kućne amazonke: otpor žena Dobrinje predgrađa Sarajeva*. RTV B92 formalno usvaja upotrebu ženskog roda za zanimanja koja obavljaju žene. Frensis Elizabet Alen, američka naučnica poznata po svojim dostignućima iz oblasti nauke o kompjuterima postaje prva žena u istoriji koja je osvojila Turingovu nagradu. Održan prvi Pitchwise festival u organizaciji Fondacije Cure. 2. novembra, kompozitorica Isidora Žabeljan izabrana za dopisnu članicu Srpske akademije nauka i umetnosti i postaje najmlađa članica Akademije u njenoj istoriji.
- 2007.** ▶ U julu osnovan Sektor za rodnu ravnopravnost u okviru Ministarstva rada i socijalne politike koji predstavlja prvi

- upravni i izvršni mehanizam Vlade Republike Srbije za ostvarivanje rodne ravnopravnosti. Jul 2008. godine Sektor prerasta u Upravu za rodnu ravnopravnost. 27. decembra na političkom skupu u Pakistanu, ubijena je BenazirButo, prva žena koja je čak dva puta pobedila na izborima u jednojmuslimanskoj državi.
- 2008.** ▶ 11. februara izlazi prvo izdanje zbornika *Neko je rekao feminizam?* U Sarajevu zakazan prvi Queer festival na dan čijeg otvorenja su ektermisti izvršili napad na učesnice i učesnike što je nastavljeno medijskim linčom kojim se podsticala mržnja prema queer populaciji. Lamija Begagić bh. autroka objavila prvu lezbejsku priču u Bosni i Hercegovini pod nazivom *Put u out*. Danica Patrik osvaja prvo mesto na takmičenju Indy Japan 300 i postaje prva žena u istoriji koja je pobedila na nekoj trci Indy race.
- 2009.** ▶ 1. februara, Johana Sigurdardotir postaje prva žena premijerka na Islandu, i prva otvoreno gej osoba koja je izabrana na čelno mesto u jednoj državi. U aprilu, Sodžurner Trut dobija bistu na Kapitolu u Vašingtonu. To je ujedno i prva skulptura na Kapitolu kojom se odaje počast jednoj Afroamerikanki. Elinor Ostrom postaje prva žena u istoriji koja dobija Nobelovu nagradu za ekonomiju. Počela sa radom Ženska mreža BiH. Objavljena knjiga Jasmine Husanović *Između traume, imaginacije i nade. Kritički ogleđi o kulturnoj produkciji i emancipativnoj politici*. 6. jula, Jadranka Kosor postaje prva žena u istoriji Hrvatske koja je izabrana za premijerku. Održan prvi BeFem festival.

- U decembru, Narodna skupština Republike Srbije usvoja Zakon o ravnopravnosti polova, a zatim i Zakon o zabrani diskriminacije.
- 2010.** ▶ 5. maja, Nevena Petrušić postaje Poverenica za zaštitu ravnopravnosti odlukom Narodne skupštine Republike Srbije. Održana prva Parada ponosa u Beogradu. Osnovano udruženje za kulturu i umjetnost *Crvena* čije umjetnice i aktivistkinje šire poruke *jedinstva, solidarnosti, slobode, feminizma, ekologije, ljudskih prava, savremene kulture i umjetnosti*. Održan prvi FemiNiš festival. Američki magazin *Forbes* objavljuje listu najmoćnijih feministkinja na svetu. Među izabranim feministkinjama iz celog sveta je i Rada Borić iz Hrvatske.
- 2011.** ▶ Objavljena *Čitanka lezbejskih i gej ljudskih prava*, koju su priredili/le Saša Gavrić, Lejla Huremović i Marija Savić. Organizovane dvosemestralne Feminističke studije u Nišu kao rezultat saradnje između Centra za ženske studije iz Beograda i Ženskog prostora iz Niša. U Sarajevu održane radionice sa lezbejkama. Materijale su priredile Lepa Mladenović i Tijana Popivoda što je objavljeno u vidu brošure *Bezuslovno prijateljstvo sa samom sobom – LEZBEJKE SLOBODNE I SIGURNE*. Objavljen zbornik *Uvod u rodne teorije* koji su priredile Ivana Milojević i Slobodanka Markov. Nobelovu nagradu za mir dobijaju tri žene, borkinje za ženska prava: predsednica Liberije Elen Džonson Srlif, liberijska aktivistkinja Lejmah Gbovi, i Jemenka Tavakul Karman. Objavljena brošura *Emotivna pismenost – feministički pristup mogućnosti upravljanja našim emotivnim reakcijama* Lepe Mladenović. Počinje projekat *Knjiženstvo: teorija i istorija ženske*

- književnosti na srpskom jeziku do 1915. godine*, kojim rukovodi Biljana Dojčinović.
- 13-16. oktobra održana regionalna konferencija u Zagrebu u organizaciji Centra za ženske studije iz Zagreba pod naslovom REDaktura: transjugoslavenski feminizmi i žensko naslijeđe/ REDacting Transyugoslav Feminisms: Women's Heritage Revisited
- 2012.** ▶ Objavljena zbirka poezije i kratke proze PitchWise, prva takve vrste u Bosni i Hercegovini koja uključuje politike feminizma i drugosti. Objavljena knjiga *Žene u nauci od Arhimeda do Ajnštajna* Dragane Popović.